

Patološko Kockanje

Razumevanje dijagnoze

Prof. Dr Irena Bošković

Pregled današnjeg predavanja

- **Kockanje**
- **Patološki oblik kockanja**
  - Klasifikacija u psihologiji i psihijatriji
- **Naučna istraživanja na temu**
  - Ključni nalazi
- **Naše istraživanje** u okviru „*Krokodili dolaze*“ pokreta
  - Tim
  - Projekat
  - Cilj

Kockanje kao oblik ljudskog ponašanja

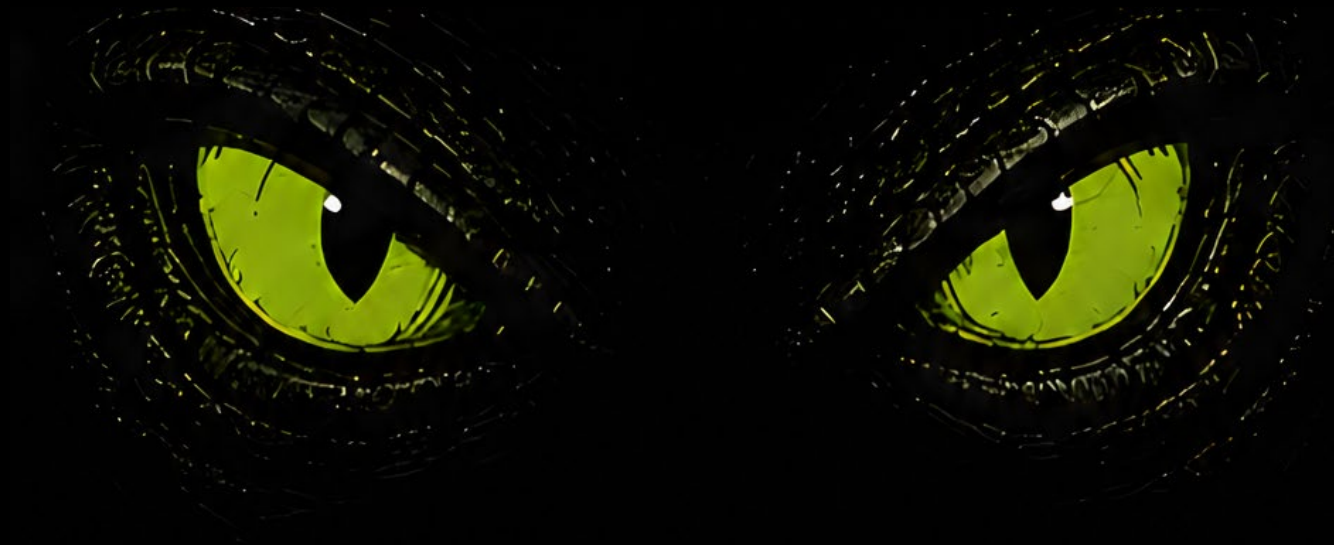

Kockanje

- Ulaganje materijalnih sredstava u nešto što ima neizvestan ishod (Svetska zdravstvena organizacija, 2018)
- Da bi se ponašanje smatralo kockanjem, potrebna su **tri elementa:**
  - 1. Ulog od materijalne vrednosti
  - 2. Neizvesnost (rizik)
  - 3. Mogućnost nagrade (dobitka)
- Dva tipa igara:
  - Tradicionalne "*igre na sreću*" ili igre sa potpuno **neizvesnim ishodom** bez kontrole (npr. lutrije, *automat igre*),
  - *Mešovite igre sreće i veštine (npr. sportsko klađenje*)

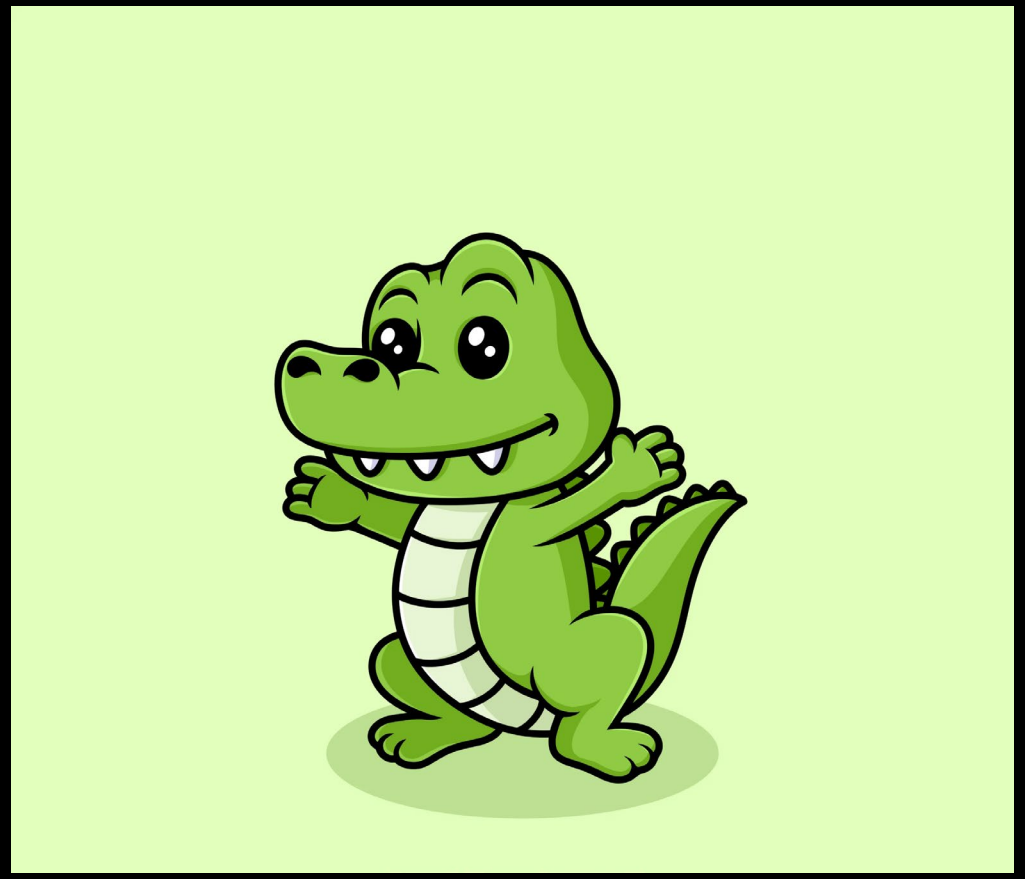

Nije svako kockanje krokodil!

OBLIK KOCKANJE	KONTROLA I GRANICE	PRIHVATANJE GUBITKA	UTICAJ NA ŽIVOT
Društveno - Rekreativno	Potpuno prisutna	Gubitak viđen kao deo igre	Nema
Problematično	Umanjena (npr. duže se igra nego planirano)	Umanjeno (povećavanje uloga)	Umeren
Patološko	Potpuno odsutna	Neprihvatanje, tenzija i potreba za „anuliranjem“	Izuzetno visok

Problematično i Patološko Kockanje

- Razlika između je primarno u **nivou stresa** koje kockanje kreira i posledicama istog.
- **Patološko** kockanje izaziva **kliničke** značajne probleme (Američka psihijatrijska asocijacija [APA], 2013)
  - „*Pathos*“ – patnja i „*logos*“ - reč
  - Osoba je disfunkcionalna
- **Kategorizacija** patološkog kockanja kao poremećaja se menjala kroz vreme i u psihijatriji i u psihologiji!

Psiholog – koren u filozofiji (1789. se odvojila) i pristupa problemima iz ugla interakcije događanja, osobe, i okolnosti. Naglasak na doživljaju i priči. Dijagnostički i statistički priručnik (**DSM**)

Psihijatar – grana medicine, doktor sa specijalizacijom za psihičke probleme kojima pristupa iz medicinskog ugla (lečenjem medikamentima)
Internacionalna klasifikacija bolesti (**ICD**)

Patološko Kockanje kao mentalni poremećaj

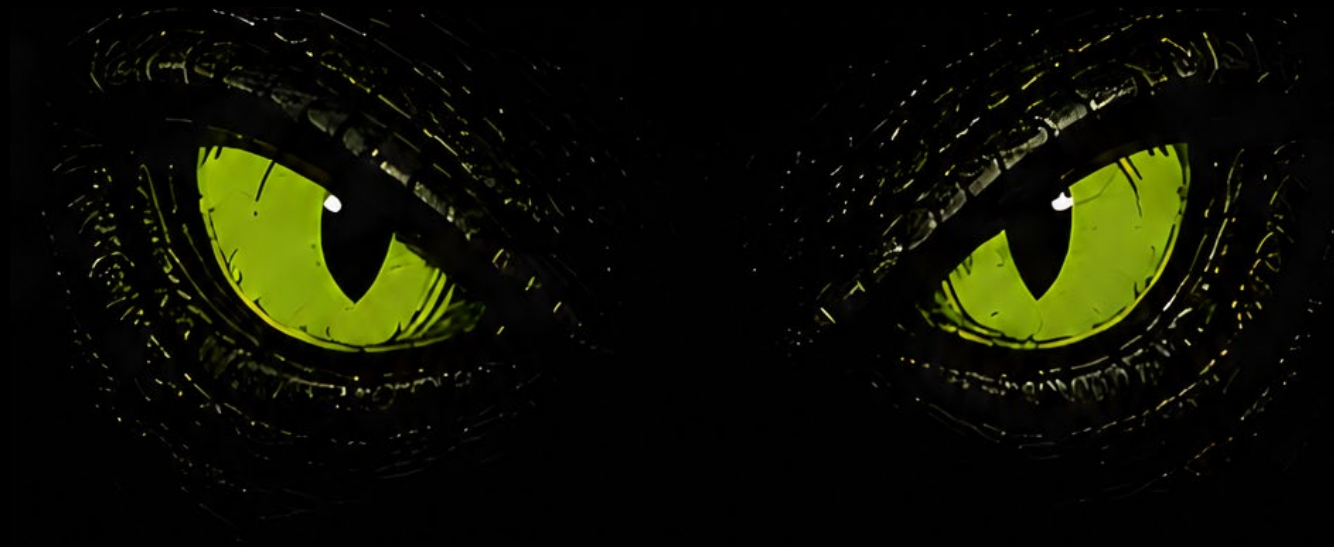

Klasifikacija **Patološkog Kockanja** (PK)

Psiholozi kažu...

- PK - 1980. se prepoznaje kao deo kategorije **Poremećaji impulsa i navika** u DSM-IV
- Prebačen u **Poremećaje zavisnosti** u DSM-5

Psihijatri kažu...

- PK – kategorija **Poremećaji impulsa i navika** u ICD-10 (F63.1)
- Ali prebačen u **Poremećaje zavisnosti** u ICD-11

Zašto je PK sada viđen kao poremećaj zavisnosti?

- Dva ključna argumenta:
  - **Žalbe** pojedinaca sa PK-om vrlo slične tegobama o kojima pojedincima sa drugim zavisnostima izveštavaju
  - **Biološki profili** (neurotransmiteri, aktivacija moždanih struktura, i geni) znatno sličniji sa drugim zavisnostima
    - Ključan neurotransmiter za sve zavisnosti i impulsivno ponašanje je **DOPAMIN** (zadužen za doživljaj nagrade)

PK prema DSM-5

Uporno **disfunkcionalno** kockarsko ponašanje koje vodi značajnom **propadanju ili distresu** ispoljeno kroz **12 meseci** kao **bar 4** od sledećih 9 tegoba:

Potreba za kockanjem sa ***sve većim sumama novca*** kako bi se postiglo željeno zadovoljstvo

Nemir i iritiranost pri pokušaju da se prekine ili smanji kockanje

Ponovljeni pokušaji da se kontroliše, smanji ili prekine kockanje

Preokupiranost kockanjem

Kockanje je ***način bežanja*** od problema ili otklanjanja disforičnog afekta

Nakon gubitka novca pri kockanju, često se ***vraća*** sutradan radi poravnanja tj. **neutralisanja gubitka**

Laganje članovima porodice, terapeutu, ili drugima kako bi se prikrile razmere uvučenosti u kocku

Ugrožavanje ili gubitak značajne veze, posla, obrazovanja ili prilike za napredovanje zbog kockanja

Oslanjanje na druge da bi se obezbedio novac radi ***saniranja*** očajne finansijske situacije izazvane kockanjem

PK prema DSM-5

PK se dešava u 3 glavne faze:

Osećanje pobednika (pobeđujem sledeći put sigurno!) → ***Progresivno gubljenje novca*** → ***Očaj***

Uz dijagnozu, neophodno je i specifikovati:

a. **Tok** (epizodičan ili perzistentan)
b. **Prirodu remisije** (perioda bez problema): potpuna i nepotpuna
c. **Intenzitet** (broj kriterijuma): blag (4-5), umeren (6-7), težak (8-9)

PK prema DSM-5

- Zvanična učestalost PK-a je **1% do 3%** populacije (međutim, učestalost sve vreme raste i drugačija je između različitih kultura)
- Češće su **muškarci** nego **žene** (**3**:**1**)
  - Ako su žene, brže razvijaju problem kockanja
- Počinje se u **ranom odraslom** dobu
- Tok je najčešće **hroničan** (traje dugo)
- **Manje od 10% traži pomoć!**

PK prema DSM-5

Prateći psihološki problemi:

- Druge zavisnosti (**alkohol**) najčešći pratilac
- Anksiozni poremećaj
- Depresija
  - **17%** pokuša suicid
- Poremećaji ličnosti
- Bipolarni poremećaj
- Ali i mnogi problemi **fizičkog zdravlja** (srčani udar, angina itd.)

ŠTA ODRŽAVA PROBLEM PK-A?

- Pored neuroloških mehanizama ključni su **psihološki mehanizmi**
  - Kontrola impulsa
  - Distorzije u zaključivanju (tzv. Kognitivne pristrasnosti)
    - Npr. **Iluzija kontrole, minimizacija problema**

ŠTA GA REŠAVA?

- Jedini zvanično prihvaćen pristup lečenju je upravo zbog toga **psihološki**
  - Kognitivno-Bihejvioralna terapija (KBT)
    - Koriguje pristrasnosti, naglasak na doživljaju
  - Motivaciona terapija
    - Empatija, postavljanje ciljeva za promenu i diskusija prepreka za istu

Patološko Kockanje

Naučni nalazi

Nalazi neuro studija adikcije

U studijama u kojima su skenovani mozgovi ljudi sa problemom patološkog kockanja videle su se jasne promene u više (tačnije ključne 3) regije mozga, upravo zadužene za nagradu, usmeravanje pažnje, samokontrolu, i učenje na greškama

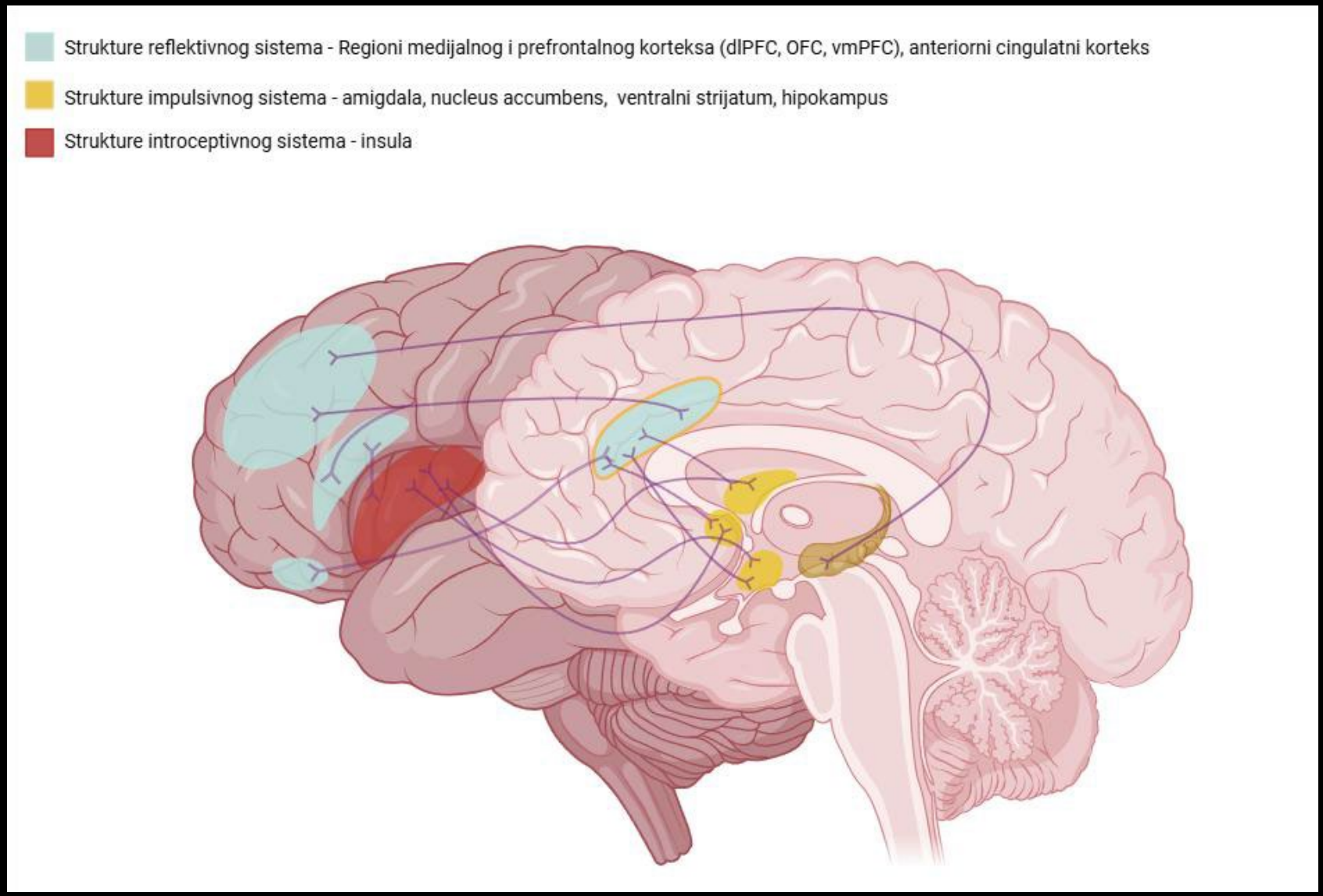

Naučni nalazi:
Ključni faktori rizika za razvoj PK-a

- **Demografski faktori**
  - Muški samci
  - Nisko obrazovanje
  - Bliski rođaci/roditelji kockari
  - Normalizacija u okruženju
  - Društveno-ekonomske okolnosti
  - Kriminalno ponašanje
- **Psihološki faktori**
  - Antisocijalne tendencije
  - Fizičko kažnjavanje u detinjstvu
  - Istorija traume
  - Iskustvo „*velikog dobitka*“

- PK je **progresivni** i **hronični** problem
  - Tj. Postaje intenzivniji tokom (dugog) vremena
- **80%** kockara **ne** prestane da kocka
  - Najčešće oni koji imaju još jednu prateću zavisnost

Naučni nalazi:
Oporavak od PK-a

- **Opšta prevalenca** je **3.4%**
  - U istraživanjima 24.5% ispitanika ispoljava PK, a manje izražen kod 45%!
- **Najrizičnija grupa**: 18-24
  - Konzumacija alkohola, cigara i droga jak prediktor
- **Glavni motiv** – **pozitivna osećanja** (uzbuđenje)
- **Glavni problem** – **greška u mišljenju** da se ne može prestati sa kockanjem
- **Najpopularnije igre:**
  - Sportsko klađenje i slot mašine
  - Stariji preferiraju lutriju
- **Pristup** putem **interneta** (61%) I uživo u **kladionicama** (55%)

Naučni nalazi:
Srbija

(Nedeljković et al., 2024; Stanković, 2026)

Učestalost igranja kockarskih igara u Srbiji (*N* = 1546)

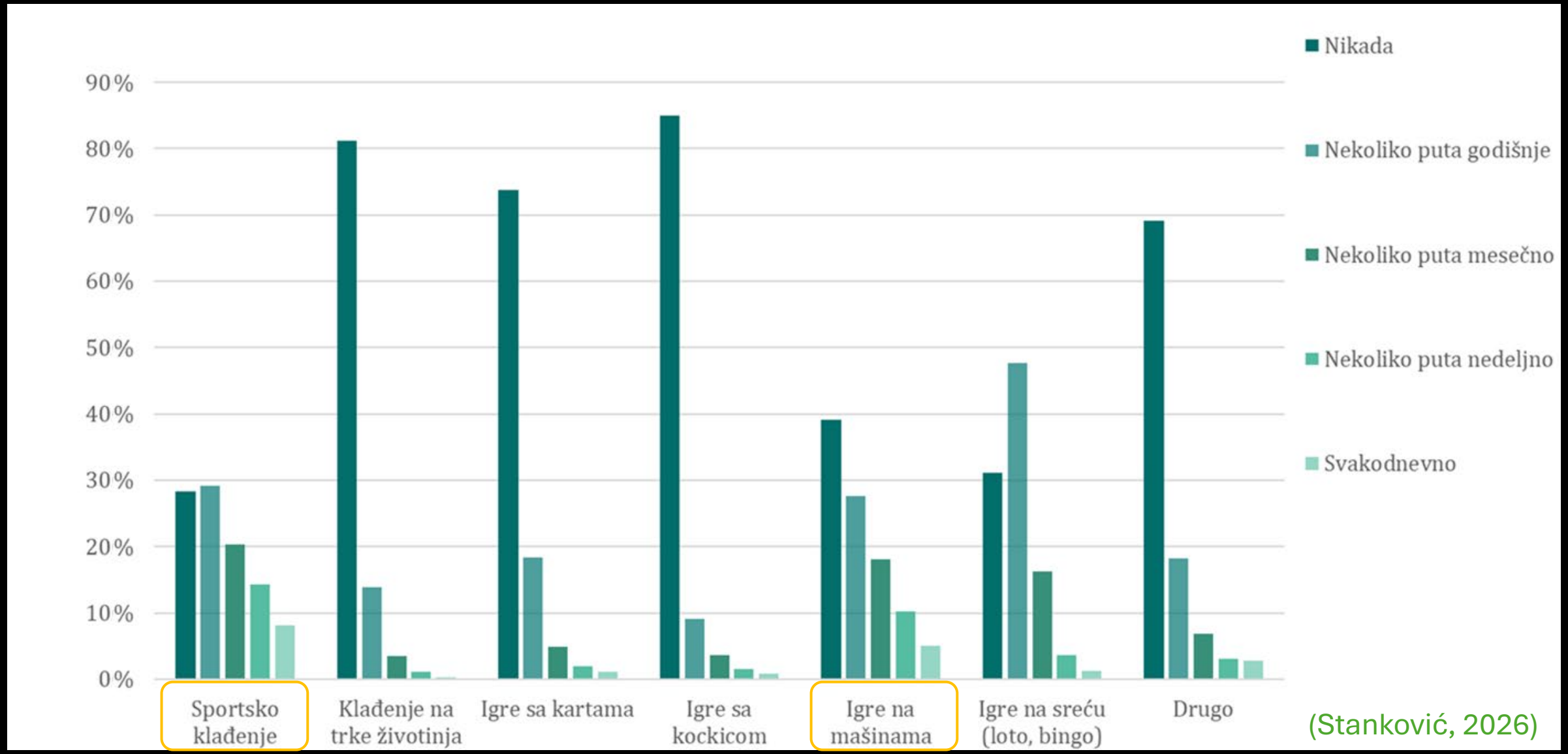

(Stanković, 2026)

- Dodatni problemi:
  - Neetičko i protivpravno poslovanje kladionica (*Zakon o kockanju*)
    - U blizini škola
    - Puštanje maloletnika
    - Nepoštovanje privatnosti podataka

Istraživački nalazi:

Srbija

Poslednja tema za danas

Naše merenje Krokodila

Naučni tim iza Krokodila

- Tim nastaje na Janinu inicijativu
- Sastoji se od:
  - Profesora i docenta sa odseka za psihologija **Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu**,
  - Jedne master studentkinje i
  - Četiri studenta osnovnih studija
  - Imamo još mnogo prijava
- Naša email adresa:
  - Krokodililab@gmail.com

Cilj i Svrha Naučnog Projekta

- Pouzdano i **kontinuirano** izučavanje učestalosti i kvaliteta kockanja
- Kreiranja **održivog** programa podrške i praćenja pojedinaca

Šta to mi tačno istražujemo?

- Pokušaj da dobijemo **integrisanu** sliku različitih apekata PK-a

Demografija + Istorija zavisnosti

Kvalitet i kvantitet kockanja

Sredina pojedinca

Psihološko zdravlje

Crte ličnosti

Kako mi to istražujemo?

KROKODILI DOLAZE

KOCKAŠ?

ANONIMNO ISTRAŽIVANJE

- Projekat je odobren od *Etičke komisije* Odseka za psihologiju
- **Online** studija
  - Zahteva **20-30** minuta
- U potpunosti **anonimna**
- Niz pitanja i upitnika
- **Edukacija** na kraju
- Mogućnost **prijave** za uvid u rezultate i učešće u budućim projektima
- „*Naučni kutak*“ na sajtu i pod tabom „*Nauka*“ u aplikaciji

Šta onda?

- Izučavanje **trenda i promena** u odnosu na prethodnu literaturu
- Pisanje naučnih radova
  - naučni radovi, kao i diplomski i master radovi
  - kreiranje budućih psihologa **specijalizovanih za ovu temu**
- Kreiranje predloga **javnih politika zaštite pojedinca**
- Informisanje prakse
  - Kreiranje **programa podrške i prevencije**
- **Najvažnije**: Kreiranje **baze pojedinaca** sa problemom kockanja sa kojima bi bili u direktnoj komunikaciji

Šta su problemi?

- Kako bi rezultati bili pouzdani i validni, uzorak mora biti **veliki**
- Trenutno imamo više od 250 učesnika međutim...
  - Odgovaranje na par pitanje i **prekid**
- **Kako vi možete da pomognete?**
  - Potrebna nam je pomoć pri diseminaciji poziva za istraživanje i naglašavanje važnosti istog

Pregled današnjeg predavanja

- **Kockanje**
- **Patološki oblik kockanja**
  - Klasifikacija u psihologiji i psihijatriji
- **Naučna istraživanja na temu**
  - Ključni nalazi
- **Naše istraživanje** u okviru „*Krokodili dolaze*“ pokreta
  - Tim
  - Projekat
  - Cilj

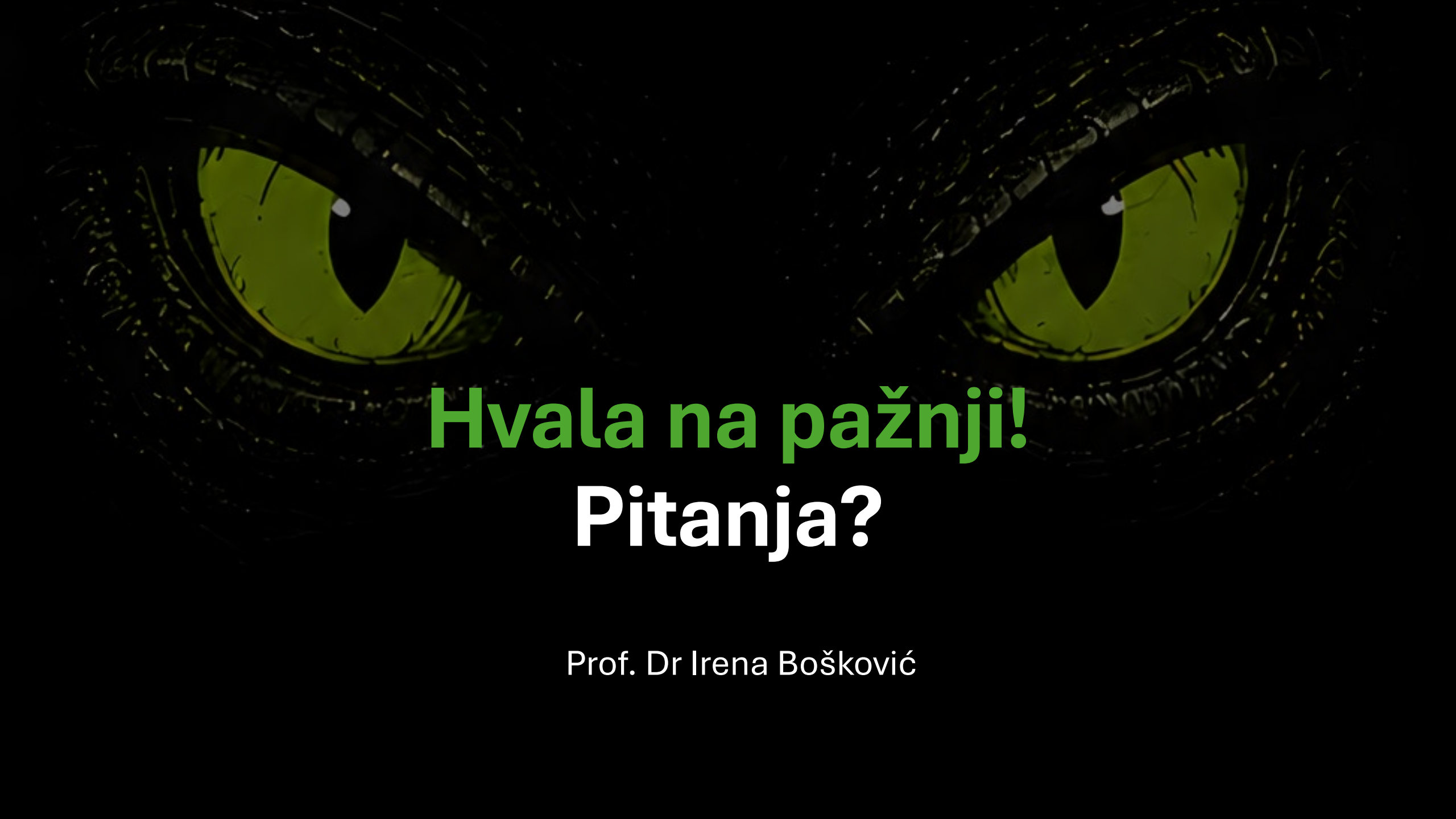

Hvala na pažnji!

Pitanja?

Prof. Dr Irena Bošković

Reference

- Adolphe, A., Khatib, L., van Golde, C., Gainsbury, S. M., & Blaszczynski, A. (2019). Crime and gambling disorders: A systematic review. *Journal of Gambling Studies*, *35*(2), 395-414.
- American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed., text rev.). https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787
- Auer, M., Malischnig, D., & Griffiths, M. (2020). Gambling before and during the covid-19 pandemic among European regular sports bettors: An empirical study using behavioral tracking data. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *29*, 1–8. https://doi.org/10.1007/s11469-020-00327-8
- Black, D., Coryell, W., McCormick, B., Shaw, M., & Allen, J. (2017). A prospective follow-up study of younger and older subjects with pathological gambling. *Psychiatry Research, 256*, 162–168. https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.06.043
- Boskovic, I., & Rowlands, M. T. (2025). New measure of underreporting on horizon: Initial psychometric evaluation of the General Inventory of Behaviour, Symptoms, and Opinions (GIBSO). *Psychological Injury and Law*, *18*(1), 84-96.
- Browne, M., Hing, N., Rockloff, M., Russell, A. M. T., Greer, N., Nicoll, F., & Smith, G. (2019). A multivariate evaluation of 25 proximal and distal risk-factors for gambling-related harm. *Journal of Clinical Medicine*, 8(4), 509. https://doi.org/10.3390/jcm8040509
- Burt, S. A., & Donnellan, M. B. (2009). Development and validation of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, *35*(5), 376-398.
- Çakıcı, M., Çakıcı, E., & Karaaziz, M. (2015). Lifetime of prevalence and risk factors of problem and pathologic gambling in North Cyprus. *Journal of Gambling Studies, 32*(1), 11–23. https://doi.org/10.1007/s10899-015-9530-5
- Clark, L., Averbeck, B., Payer, D., Sescousse, G., Winstanley, C. A., & Xue, G. (2013). Pathological Choice: The Neuroscience of Gambling and Gambling Addiction. Journal of Neuroscience, 33(45), 17617–17623. https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.3231-13.2013
- Chamberlain, S. R., Stochl, J., Redden, S. A., Odlaug, B. L., & Grant, J. E. (2017). Latent class analysis of gambling subtypes and impulsive/compulsive associations: Time to rethink diagnostic boundaries for gambling disorder? Addictive Behaviors, 72, 79–85. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2017.03.020
- Ioannidis, K., Hook, R., Wickham, K., Grant, J. E., & Chamberlain, S. R. (2019). Impulsivity in Gambling Disorder and problem gambling: A meta-analysis. Neuropsychopharmacology, 44(8), 1354–1361. https://doi.org/10.1038/s41386-019-0393-9
- Cavalera, C., Bastiani, L., Gusmeroli, P., Fiocchi, A., Pagnini, F., Molinari, E., Castelnuovo, G., & Molinaro, S. (2017). Italian adult gambling behavior: At risk and problem Gambler Profiles. *Journal of Gambling Studies*, 34(3), 647–657. https://doi.org/10.1007/s10899-017-9729-8

- Dinić, B., & Janičić, B. (2012). Evaluation of Buss-Perry aggression questionnaire with item response theory (IRT). *Psihologija*, *45*(2), 189-207.
- Đurasović, N. & Janić, A. (2024). *Prvi kontakt sa kladionicama*. Gradska uprava za zdravstvo Novi Sad.
- Economou, M., Souliotis, K., Malliori, M., Peppou, L., Kontoangelos, K., Lazaratou, H., Anagnostopoulos, D., Golna, C., Dimitriadis, G., Papadimitriou, G., & Papageorgiou, C. (2019). Problem gambling in Greece: Prevalence and risk factors during the financial crisis. Journal of Gambling Studies, 35(4), 1193–1210. https:// doi. org/ 10. 1007/ s10899- 019- 09843-2
- Chamberlain, S. R., Stochl, J., Redden, S. A., Odlaug, B. L., & Grant, J. E. (2017). Latent class analysis of gambling subtypes and impulsive/compulsive associations: Time to rethink diagnostic boundaries for gambling disorder? Addictive Behaviors, 72, 79–85. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2017.03.020
- Ioannidis, K., Hook, R., Wickham, K., Grant, J. E., & Chamberlain, S. R. (2019). Impulsivity in Gambling Disorder and problem gambling: A meta-analysis. Neuropsychopharmacology, 44(8), 1354–1361. https://doi.org/10.1038/s41386-019-0393-9
- Cavalera, C., Bastiani, L., Gusmeroli, P., Fiocchi, A., Pagnini, F., Molinari, E., Castelnuovo, G., & Molinaro, S. (2017). Italian adult gambling behavior: At risk and problem Gambler Profiles. *Journal of Gambling Studies*, 34(3), 647–657. https://doi.org/10.1007/s10899-017-9729-8

- Dinić, B., & Janičić, B. (2012). Evaluation of Buss-Perry aggression questionnaire with item response theory (IRT). *Psihologija*, *45*(2), 189-207.
- Đurasović, N. & Janić, A. (2024). *Prvi kontakt sa kladionicama*. Gradska uprava za zdravstvo Novi Sad.
- Economou, M., Souliotis, K., Malliori, M., Peppou, L., Kontoangelos, K., Lazaratou, H., Anagnostopoulos, D., Golna, C., Dimitriadis, G., Papadimitriou, G., & Papageorgiou, C. (2019). Problem gambling in Greece: Prevalence and risk factors during the financial crisis. Journal of Gambling Studies, 35(4), 1193–1210. https:// doi. org/ 10. 1007/ s10899- 019- 09843-2

- Epicentar NS, 2022. *Opasnost na putu od kuće do škole*. Gradska uprava za zdravstvo Novi Sad.
- Ferris, J. A., & Wynne, H. J. (2001). *The Canadian problem gambling index*. Ottawa, Canadian Centre on substance abuse.
- Goudriaan, A., Oosterlaan, J., de Beurs, E., & van den Brink, W. (2008). The role of self-reported impulsivity and reward sensitivity versus neurocognitive measures of disinhibition and decision-making in the prediction of relapse in pathological gamblers. Psychological Medicine, 38(1), 41–50. https://doi.org/10.1017/s0033291707000694
- Hing, N., & Russell, A. M. T. (2020). Proximal and distal risk factors for gambling problems specifically associated with electronic gaming machines. *Journal of Gambling Studies, 36*(1), 277–295. https://doi.org/10.1007/s10899-019-09867-8
- Hing, N., Russell, A. M. T., Vitartas, P., & Lamont, M. (2016). Demographic, behavioural and normative risk factors for gambling problems amongst sports bettors. Journal of Gambling Studies, 32(2), 625–641. https://doi.org/10.1007/s10899-015-9571-9
- Hodgins, D. C., & Peden, N. (2005). Natural course of gambling disorders: Forty-month follow-up. *Journal of Gambling Issues*, *14*, 117-131.
- Horak, N. S., Eagle, G., Stein, D. J., & Lochner, C. (2021). Gambling disorder and childhood trauma: A complex association. *Journal of Gambling Studies*, *37*(2), 515-528.

- Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut”. (2019). *Nacionalno istraživanje o stilovima života stanovništva Srbije 2018. godine: Korišćenje psihoaktivnih supstanci i igre na sreću*. Beograd: Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut”. https://www.batut.org.rs/download/publikacije/StiloviZivota2018.pdf
- Johansson, A., Grant, J., Kim, S., Odlaug, B., & Gotestam, K. (2009). Risk factors for problematic gambling: A critical literature review. Journal of Gambling Studies, 25(1), 67–92. https://doi.org/10.1007/s10899- 008- 9088-6
- Kessler, R., Hwang, I., La Brie, R., Petukhova, M., Sampson, N., & Winters, K. (2008). DSM-IV pathological gambling in the National Comorbidity Survey Replication. *Psychological Medicine, 38*(9), 1351–1360. https://doi.org/10.1017/S0033291708002900
- King, S. M., & Whelan, J. P. (2020). Gambling and alcohol problems during the college years: Personality, physical and emotional health and gambling beliefs. *Issues in Mental Health Nursing*, 41(12), 1095-1103.
- Lovibond, S. H., & Lovibond, P. F. (1995a). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales*. Sydney: Psychology Foundation.
- Mestre-Bach, G., Granero, R., Vintró-Alcaraz, C., Juvé-Segura, G., Marimon-Escudero, M., Rivas-Pérez, S., ... & Jiménez-Murcia, S. (2021). Youth and gambling disorder: What about criminal behavior?. *Addictive behaviors*, *113*, 106684.
- Milošević, S., & Milošević, V. (2020). Kockanje kao kriminogeni faktor. *Zbornik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, XXXIX*, 2-3.
- Monson, E., Villotti, P., & Hack, B. (2023). Trauma and gambling: A scoping review of qualitative research. *Critical Gambling Studies*, *4*(1), 12-26.
- Nedeljković, B., Zubović, J., & Kilibarda, B. (2024). Exploring socioeconomic, demographic and psychological predictors of at-risk gambling and participation in specific gambling activities: a comparative approach. *Journal of gambling studies*, *40*(2), 873-891.
- Price, A., Tabri, N., Stark, S., Balodis, I. M., & Wohl, M. J. A. (2022). Mental health over time and financial concerns predict change in online gambling during COVID-19. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20, 1–15. https://doi.org/10.1007/s11469-021-00750-5
- Sease, T. B., Joe, G., Pankow, J., Lehman, W. E., & Knight, K. (2022). A psychometric reevaluation of the TCU criminal thinking scales (CTS). *Journal of offender rehabilitation*, *61*(3), 135-147.
- Shakil, M., Ashraf, F., Muazzam, A., Amjad, M., & Javed, S. (2021). Work status, death anxiety and psychological distress during COVID-19 pandemic: Implications for the terror management theory. *Death Studies*, 46(5), 1100–1005. https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1865479
- Stanković, M. Č. (2026). *Biopsihosocijalni pristup istraživanju kognitivnih osnova problematičnog kockanja* (Doctoral dissertation, Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju).
- Williams, R., Hann, R., Shopfocher, D., West, B., McLaughlin, P., White, N., King, K., & Flexhaug, T. (2015). *Quinte longitudinal study of gambling and problem gambling*. Report prepared for the Ontario Problem Gambling Research Center.
- Taylor GJ, Bagby RM, Parker JDA (1992). The revised Toronto Alexithymia Scale: some reliability, validity, and normative data. *Psychother Psychosom*, 57:34-41.